

ter slogu (za interpretacije literarnih tekstov, za stilistično-gramatične vaje), ostale pa za pouk književnosti. Eno do dve uri na mesec bi bilo tudi potrebno posvetiti razgovoru o vsem čtivu dijakov, ne samo o obveznem. S takšnim sorazmerjem bi bilo vsaj delno zagotovljeno sistematično jezikovno izobraževanje na tej stopnji.

Svoja izvajanja bi zaključili z naslednjimi mislimi o pouku materinega jezika:

Učence je treba pripeljati v sredo bujnega življenja našega jezika, da se bodo otreli mišljenja, da je jezik nekaj statičnega. Pokazati jim je treba, kako se naš knjižni jezik obnavlja, razvija ter črpa nove moči iz življenja, kako se v tisočletnem individualnem razvoju našega jezika izraža vsa naša narodna preteklost, naš narodni razvoj. Ustvariti moramo prepričanje, da naš jezik ni le izrazno in občevalno sredstvo, ki ga lahko vsak čas zamenjamo z drugim, marveč da je to del našega bistva, nosilec vseh narodnostnih vrednot in vsega narodnega kulturnega bogastva, da je že sam po sebi »literarno razvit jezik prvovrstna kulturna vrednota«, kakor je napisal dr. Ivan Prijatelj v svoji Borbi za individualnost slovenskega jezika.

Francè Bernik

PESNIŠKI POSKUSI FRANA LEVCA

Kakor večina sodobnikov se je tudi Fran Levec udeleževal skoraj na vseh področjih literarne kulture. Najprej se je predstavil v javnosti kot literarni ustvarjavec, zatem kot kritik in zgodovinar, kot leposlovni mentor in urednik, razen tega pa se je ukvarjal še z jezikoslovjem in pravopisom.

Začel je s pesnikovanjem. Leta 1862 zasledimo prve njegove pesmi v listih in časopisih. Tedaj je imel — čeprav šele dijak tretjega razreda gimnazije — šestnajst let, in če ne prej, je Levec s temi leti začel verzificirati. Za čas od tedaj naprej, se pravi od 1862 do 1875, ko je po lastni izjavi napisal zadnjo pesem, to je za celih trinajst let, pa imamo na razpolago le nekaj več kot štirideset njegovih pesmi, kar ni veliko, tudi če domnevamo, da se je verjetno precej pesniških poskusov iz tega obdobja izgubilo, medtem ko jih je nekaj prav gotovo samokritično uničil avtor sam. Kljub majhnemu številu pesniških enot, ki so nam danes dostopne, in kljub skromni umetniški ceni teh verzniških poskusov pa, že v njih lahko odkrijemo zarodke nekaterih prvin Levčeve osebnosti.

Okolje, v katerem se Levec prvič pojavi s svojimi verzniškimi poskusi, je močno konservativno. V Vencu, v dijaškem almanahu iz leta 1862, ki so ga izdali ljubljanski gimnazijci ob odhodu svojega direktorja Janeza Nečaska iz Ljubljane v Prago, nastopi Levec skupaj z Antonom Umkom-Okiškim, Franom Marnom, Ludvikom Tomšičem in drugimi manj znanimi stihotvorci, v Zgodnji danci iz istega leta ga najdemo skupaj s Petrom Hicingerjem, Umkom in ostalimi nabožnimi pesmotvorci. V naslednjem letu sodeluje kot pesnik v Torbici, v jugoslovansko oziroma vseslovansko usmerjenem dijaškem glasilu, katerega prvi letnik je uredil L. Tomšič, ter v Učiteljskem tovarišu. V tem »listu za šolo in dom« priobčuje svoje pesniške prvence še v letu 1864.

Levčevo pesniško sodelovanje v omenjenih listih od 1862 do 1864 — medtem mu tudi Anton Janežič natisne v Slovenskem glasniku eno pesem — ni bilo naključno. Motivika in idejna vsebina Levčevih najzgodnejših verzifikacij sta taki, da teh ne bi mogel objaviti drugod. Nižješolski, čeprav ne več tako mladi gimnazijec povelečuje v tem času Bleiweisove zasluge za narodno prebujo Slovencev, panegirično opeva ideale pomarčnega staroslovenstva ter časti kot svojega pesniškega vzornika Umka-Okiškega. Mimo redkih naivnih domoljubnih stihov in še redkejših, ponesrečenih verzov z erotično tematiko prevladujejo pri njem zlasti lirske in pripovedne verzifikacije o starih gradovih, o cerkvicah na gori, mladi materi z otrokom, o materi pred kapelo, o nočnem nebu in zvezdah — motivi, ki navadno niso oblikovani brez moralistično didaktičnega podudarka in večkrat celo ne brez nekega čustveno verskega podtona. Pri oblikovanju teh motivov se Levec pogosto naslanja na predloge iz ljudskega izročila, enkrat celo na pesem malo pomembnega predromantičnega pesnika Johanna Gaudenza Salisa.

V letih od 1865 do 1868 je Levec priobčeval pesmi v Slovenskem glasniku. Kot marljiv sodelavec našega takrat osrednjega leposlovnega glasila se je pridružil mlademu Gregorčiču takoj potem, ko je bil v javnosti za vedno utihnil Simon Jenko, naš najčistejši lirik po Prešernu in pred moderno. In če je Levec doslej pogosto označeval svoje verze s psevdonimi, kot so Oroslav Bistriški, Strlinov in Mirko Zorin, ali zgolj z začetnicami imena, se v Slovenskem glasniku podpisuje s celim priimkom in največkrat tudi s celim imenom. Kot pisec verzov torej v tem času ni hotel več ostati anonimen.

Različnosti med najzgodnejšimi in v Glasniku priobčenimi stihmi so očitne. Če je npr. Levec pred leti pod Jenkovim vplivom klical rojake k fizičnemu maščevanju nad narodnimi sovražniki, poziva v pesmi »Na Kumu«, objavljeni v Slovenskem glasniku 1866 (str. 8), na duhovni boj. To je kajpak samo en primer, kako se je pri njem v kratkem času spremenilo doživljanje neke ideje. Širši razloček med enim in drugim je viden v radikalnem premiku same motivike. Dotlej so bili za Levca, kot smo videli iz prej povedanega, značilni predvsem moralistično didaktični stih, zdaj postane avtor teh verzov politični pesnik, saj ga zaposlita zlasti slovensko domoljubno čustvo in misel o slovanski solidarnosti. Iz teh dveh virov se v Glasnikovi dobi hrani Levčevo začetniško verzificiranje.

V tovrstnih pesmih se nam kaže Levec kot človek, ki niha med utopično prihodnostjo in realno sedanostjo. Razen prisodob, s katerimi opeva optimistično vizijo slovanske prihodnosti, ki naj bi nastopila po strašnem boju, razen pozivov k bratski enotnosti med slovanskimi narodi ter izrazov obžalovanja spričo razprtij med njimi, ki hromijo njihovo moč in odpirajo vrata tujcem, razen pesmi torej, katerih motiviko pogosto naslanja na zgodovinske snovi, ljudsko izročilo in celo na mit o Kralju Matjažu, najdemo v Glasniku tudi take izpovedi, ki jih je navdihnili realna stvarnost. Tako se mladi gimnazijec obrača proti narodno nezavednim rojakom in izdajavcem ter podvomi celo v nacionalno zavednost »nekaterih« Slovenk, ki naj bi bila po njegovem zgolj zunanja, navidezna, neresnična.

Vrh Levčevega družbeno kritičnega pesništva pa predstavlja balada »Na straži« (SG 1868, 1), pesem, ki zadeva v živec naše takratne nacionalne bolečine. Balada pripoveduje namreč o tem, kako slovenskega fanta, avstrijskega vojaka, ubije iz zasede, dolžeč ga, da je »prokleti nemški pes«, italijanski patriot, in to

v trenutku, ko slovenski vojak misli brez kakega nacionalnega sovraštva v srcu edinole na svojega dekleta in na domačo vas. Globoka ideja te oblikovno dognane balade je v tragičnem, skoraj absurdnem nesporazumu, v tem, da italijanski borec za narodno osvoboditev ne ubije nasprotnika, ampak v nekem smislu svojega zaveznika in prijatelja, nacionalno prav tako zatiranega, kot je bil on sam, dokler se ni uprl. Razložek je le v tem, da se italijanski rodoljub aktivno bori proti avstrijskemu nacionalnemu zatiranju šestdesetih let in proti vojni, medtem ko se slovenski fant na fronti, oblečen v avstrijskega vojaka, upira temu zgolj pasivno, z iluzijo neke resničnosti, ki učinkuje kot obtožba krute realnosti — z ljubezenskim čustvovanjem in s predstavljanjem mirnega in idiličnega kmečkega življenja na vasi.

Že v Glasnikovi dobi se pri Levcu oglasita motiva, ki sta zelo značilna za pravo liriko: narava in ljubezen. Toda če so pri njem neizvirni stih z motivom pokrajine, vplivani po Jenku in po Gregorčiču, v tem času redki, medtem ko jih kasneje sploh ne najdemo več, postane ljubezensko čustvo osrednja tema Levčevih pesmi, objavljenih leta 1870 v Zvonu.

Kakšni so ti ljubezenski verzi, ki jih je napisal Levec kot študent na dunajski univerzi in priobčil v Stritarjevem literarnem glasilu, verzi, s katerimi se je tako rekoč poslovil od pesništva?

Prvo, kar na njih opazimo, je silno neposredno, za naše tedanje razmere dokaj svobodno opisovanje erotičnih zbližanj in stikov med fantom in dekletom. Pesnik poje npr. o tem, kako položi svoji ljubljenci glavo v naročje, »in da beseda raji teče, / poljub jo večkrat posladi« (Zvon 1870/1), ali o tem, kako vabi deklet, naj z njim užije zadnje trenutke ljubezni pred slovesom, češ: »Pojdi sem v naročje meni, / pojdi semkaj brez strahu! / Bele pa roke okleni / okol mojega vratu!« (ravno tam, 17). Take in podobne čustvene situacije spremljajo v pesmih brezskrbnost, fantovska samozavest, združena s šaljivostjo in precejšnjim samoljubjem.

Levčevo doživljanje erotike je bilo namreč tudi sicer v očitnem nasprotju s tradicionalno, versko dogmatično predstavo o ljubezenskem življenju. Zlasti ilustrativni so v tem pogledu nekoliko ironični stih o dekletu oziroma ženi, ki jo je pesnik vzljubil ne glede na nekatere okoliščine: »In dasi morda že izbran / hud bode ljubček njen, al mož, / pa vendar stokrat grem na dan / pod oknom mimo njenih rož!« (ravno tam, 56). Te verze bi tedanja ozkosrčno moralistična kritika gotovo ne mogla označiti drugače kot pohujšljive in predrzne! Svobodnost v doživljanju ženske, kakršno odkrijemo pri Levcu, pa je bila tedaj značilna za tiste redke literarne delavce, ki jih konfesija ni vezala pri besednem oblikovanju intimno človeških stvari. Tik pred Levcem najdemo tako svobodnost doživljanja npr. v Jenkovi liriki.

Tudi kadar ne opisuje zgolj čutnih stikov z dekletom ali želje po zbližanju z njo, je Levec v besednem izrazu kar se da stvaren. Trindvajsetletni oziroma štiriindvajsetletni dunajski študent si je, sodeč po verzih iz tega časa, le redko samo predstavljal ali domišljal erotične situacije, ki jih je opisoval, bodisi duševne ali telesne, zakaj povečini je zajemal neposredno iz njih. Pesnil je iz konkretnih doživetij in občutkov, čeprav ne bi mogli reči, da je bila v trenutkih navdiha prisotna v njegovem svetu predstav in iluzij vedno ena sama ženska, pesnikova zaročenka in kasnejša žena — Jerica Dolinarjeva. Preden je izšla neka njegova erotična pesem, je Levec na primer pisal Dolinarjevi tole: »Ob novem letu izide 1. list Zvona. Naredil bom eno tako pesem in dal jo bom natisniti

— da boš huda name!« (dne 7. decembra 1869). Nesporno je Levce tukaj mislil na »Lovsko«, saj predstavlja ta pesem njegov edini prispevek v prvi številki Stritarjevega literarnega glasila. Komentar k njej v pismu pa si je mogoče razlagati na dva načina: ali tako, da se Levce opravičuje Dolinarjevi, ker bo ljubezensko doživetje z njo opisal preveč direktno, ali pa, da bo predstavil bravcem intimni dogodek, ki ne zadeva nje, temveč neko drugo dekle. Verjetnejša se mi zdi prva možnost, čeprav odkrijemo pet let zatem, v času torej, ko je bila Levčeva zveza z Dolinarjevo še veliko tesnejša, pesem, za katero definitivno vemo, da je ni navdihnila ona, temveč neka druga ženska. Ob pesmi »Prošnja«, priobčeni v Ljubljanskem zvonu 1881, 101—2 pod psevdonimom Anton Kos, je Levce v svoj izvod revije zapisal tole opazko: »Poslednja moja pesem! Zložil av. 1875 Karli Goederer na Ortneku..« To pa izpričuje že motiv sam. Nikakor ne mislim ob tej priložnosti načeti razmišljanja, kakšno je konkretno doživljaljsko ozadje v Levčevih erotičnih pesmih, ali ga celo rešiti, saj tovrstne ugotovitve ne bi nič povedale o idejnem in estetskem ustroju verzov, kar je bistvenega pomena, kadar govorimo o pesništvu. Če sem kljub temu navedel dvoje zadevnih primerov, sem to storil zato, da sem dognal ne, kakšna je doživljaljska osnova pri Levčevi erotiki, temveč, če taka osnova sploh je. Za lirskega pesnika v obdobju realizma to zadnje namreč ni nevažno. Konkretnost doživljanja pa seveda ni značilna le za Levčeve ljubezenske stihe, ampak je bolj ali manj splošna poteza tedanjega pesništva.

Upoštevajoč omenjene časovne karakteristike in obliko Levčevih pesmi v najširšem pomenu besede, upoštevajoč njihovo tradicionalno kitično formo, sorazmerno pestre metrične variacije stihov, njihov metaforično nepreobložen, širšemu krogu izobrazenih bravev dostopen in jezikovno pravilen izraz, upoštevajoč vse te elemente, nam postane razumljivo priznanje, ki ga je bil deležen Levce od naših tedaj naprednih literarnih kritikov in urednikov leposlovnih glasil.

Kolikor vemo, se Anton Janežič sicer nikoli ni naravnost izrazil o vrednosti Levčevih pesmi, vendar lahko rečemo, da je bil njegov odnos, odnos urednika do pesniškega sodelavca revije, vseskozi pozitiven. Iz pisma, ki ga je Levce pisal J. Dolinarjevi dne 6. julija 1867, vidimo, kako je Janežič prosil dunajskega študenta, naj mu pošlje »kaj pesmic«. Tako ali podobno prošnjo je celovski urednik nedvomno še nekajkrat ponovil. O visoki ceni, ki jo je dajal Levčevemu pesništvu, pa zgovorno priča dejstvo, da je izmed sedemnajstih pesmi, kolikor jih je izšlo v Slovenskem glasniku, priobčil Janežič šest pesniških enot (kot uvodne pesmi na začetku posameznih številk svojega leposlovnega lista.

Ugodno je o Levčevih verzih sodil tudi Stritar. Že leta 1867 je dunajski kritik v tem smislu pisal Franu Levcu pismo, ki ga je pohvaljeni pesnik poslal na vpogled Jerici Dolinarjevi. Urednik Zvona se je Levcu tudi ustno pozitivno izrazil o njegovih verzih (prim. Levčevo pismo J. Dolinarjevi dne 18. aprila 1870). In ne samo pesniku, tudi drugim je dunajski estēt hvalil Levčeve stihe. Josipu Cimpermanu je 16. septembra 1871 sporočil naslednje: »Levce se je v zadnjem času jako poboljšal kakor kažejo njegove pesmi v Zvonu, tako da se je lepega nadejati od njega.« V dokaz resničnosti takih ali podobnih sodb je kot urednik natisnil v prvem letniku Zvona kar devet Levčevih pesmi, od tega šest na častnem mestu, na začetku posameznih številk revije.

Toda po letu 1870 je Levec samo še kdaj pa kdaj napisal kako pesem, zadnjo leta 1875, zakaj v ospredje njegovih interesov stopijo druga področja dela. Postavlja se vprašanje, kako da je Levec ne glede na pozitivne ocene prenehal s pesnikovanjem in se dosledno preorientiral na potopisno feljtonistiko, na literarno zgodovino in teorijo? Kaj je povzročilo to preusmeritev?

Na prvi pogled je očitno, da moramo vzroke za ta premik iskati predvsem, če ne izključno, v Levcu samem. V tem naziranju nas podpira zlasti korespondenca z J. Dolinarjevo, v kateri najdemo nekaj dragocenih izjav o problemu, ki nas zanima.

Iz korespondence je namreč razvidno, da je Levec že sorazmerno zgodaj, kmalu po končani sedmi šoli, resno dvomil o vrednosti lastnega pesniškega dela. Tedaj je — kot dvajsetletni mladenič — pisal svojemu dekletu, da ima sicer »zlat čas« za pesnjenje ali pisanje pripovedništva, obžaluje pa, ker je za tako delo »prelen« in ker prav zato »nima dosti upanja«. Tovrstni pesimizem je konkretiziral z izjavo, po kateri naj bi često mislil na nove pesmi in povesti, »pa kaj misel, misel pomaga če se v delu ne vresniči?« (J. Dolinarjevi dne 14. avgusta 1866). Ta formulacija nam daje slutiti, kako težko je Levec pogosto umetniško realiziral svoje literarne zamisli in načrte, kako mučen in verjetno dolgotrajen je moral biti pri njem večkrat proces besednega oblikovanja. Toliko večje je nedvomno bilo po vsem tem ugodje, ki ga je v njem zbudila Stritarjeva pozitivna ocena pesmi. Nič manj zadovoljstva pa ni ob tej priliki občutila J. Dolinarjeva, ki je potem, ko je zvedela za Stritarjevo pohvalno mnenje, pisala Levcu nadvse veselo pismo, češ zdaj si vsaj lahko »prepričan da si zakaj«. Iz istega pisma zvemo tudi to, da je Levec večkrat, kadar je z njo govoril o svojih pesmih, »nejevoljno rekel, da ni vse to nič in da ne more nič prida narediti«. (J. Dolinarjeva Levcu dne 13. februarja 1867).

Ta skepticizem v pesniku so kasneje še stopnjevale nekatere zunanje okoliščine. Ena takih je bila npr. skupno bivanje s Franom Šukljetom na Dunaju, okoliščina, ki je pesnika hudo motila. V tej zvezi je Levec pisal J. Dolinarjevi, da mu je čisto nemogoče »razmišljati« ali »kako pesem zapisati« v pričo drugega človeka, »vzlasti pa ne v pričo Šukljeta, ki se iz vseh slovenskih poetov mene ne izvzemši neusmiljeno norca dela (dne 22. decembra 1870). Čeprav so verjetno soodločale, vendar te in druge take okoliščine niso bistveno vplivale na Levčevo preusmeritev, že zato ne, ker je vrsta močnejših vnanjih činiteljev pesnika naravnost spodbujala k delu (Janežič, Stritar, J. Dolinarjeva). Poglavitnega razloga, da je prenehal s pesnikovanjem, torej ne kaže iskati zunaj Levca, temveč v njem samem. V tem pogledu je bila pač odločilna njegova nevera v lastno besedno oblikovalno zmogljivost, ki se je z leti stopnjevala, odločilen je bil tisti »nič« oziroma »nič prida«, o katerem je govoril svoji kasnejši zaročenki in ženi.

Določene se Levec o pomanjkljivostih svojega pesništva, o skromni besedno oblikovalni nadarjenosti v pismih ni izrazil, zato danes lahko samo ugotovimo o tem, kaj ga je konkretno navdajalo s skepso in nerazpoloženjem. Oglejmo si zdaj nekatere slabosti in druge manj pozitivne posebnosti Levčevega pesništva — morda so te povzročile preobrat v njegovi dejavnosti. Ni izključeno, da je pesnik ravno ob njih zdvomil v svoj pesniški talent in nehal verzificirati.

Levčevi pesniški poskusi nosijo na sebi od prvih objav do leta 1875 vse znake umetniške neizvirnosti, nesamostojnosti. Če odštejemo koseskizme ter

izraze iz srbohrvaščine, na katere naletimo zlasti v zgodnjih verzih in ki ne dvigajo njihove umetniške kvalitete, vidimo, da se naš pesnik nikoli ni mogel izviti iz vplivnega območja Prešernove in Jenkove lirike. Oba, Prešeren in posebno Jenko, sta na Levca napravila tako močan dojem, da se mu pesniški začetnik ni mogel upreti niti v trenutkih, ko je v tihi zbranosti skušal oblikovati lastna doživetja na svoj način. Proces verznega oblikovanja je bil pri njem po vsej verjetnosti prav zaradi nenehne prisotnosti tujega pesniškega sveta tako naporen in dolgotrajen, kot je razvidno iz pisem J. Dolinarjevi.

Prešeren je na Levca najprej vplival s klasično dognano obliko svojih Poezij. V Vencu 1862, Torbici 1863, v Učiteljskem tovarišu 1863/64 je mladi pesnikovavec v enem primeru skušal posneti celo komplicirano kitično obliko pesmi »Pevcu«, v navedenih listih je nadalje priobčil dva soneta z akrostihom, narejena docela po Prešernovem zgledu, in tri navadne sonete, katerih dvodelna notranja struktura, zaporedje rim v tercetnem delu (npr. c d d — c e e ali c d e — c d e) in celo način izražanja močno spominjajo na umetniške stvaritve velikega vzornika. V kasnejših letih je Prešeren vplival tudi v vsebinsko izpovednem smislu na mladega posnemavca. V pesmi »Slovo« (Zvon 1870, 119—20), v kateri se izjemoma izpoveduje Levčevo globlje erotično razpoloženje, odkrijemo vsebinsko podobnost s pesmijo »Ukazi« in s sonetom »Oči bile pri nji v deklet sò sredi«.

Obsežnejši kot Prešernov je Jenkov vpliv na verzifikacijo Frana Levca. Spočetka se Levec vzoruje pri Jenkovi domoljubni poeziji. V okvir tega vplivnega območja gresta pesmi »Vse drobno!« in »Želja« (Torbica 1863, 2 zv., 56—57, 60—61). Prvo je napisal Levec pod vtisom Jenkove »Dan slovanski«, drugo pod dojmom pesmi »Naše gore«. Z izjemo pesmi »Rožmarin« (Slovenski glasnik 1868, 124), ki predstavlja adaptacijo Jenkove objektivne izpovedi »Lilije«, sta na ostale verze vplivala predvsem cikla »Obujenke« in »Obrazi«. Na »Obujenke« spominjajo po svoji kitični zgradbi in metrični obliki, deloma celo po vsebini in nekaterih stilizmihi, pesmi iz cikla »Cvet brez sadu« (Zvon 1870, 171) ter pesem »Ko sem trgal cvetje rož« (ravno tam, 153). Pod vtisom Jenkove poezije je Levec napisal tudi pesem »Hrast« (Slovenski glasnik 1865, 312) in »Savico« (ravno tam, 1866, 201), ki pa spominjata na cikel »Obrazov« bolj po svoji zunanji obliki — po štirivrstičnem tristopnem troheju — kot po lirskem motivu ali čustveno razpoloženskem vzdušju.

Motili bi se, če bi mislili, da se je Levec postopoma osvobajal ali celo osvobodil slovenske lirske tradicije. Njegova zadnja pesem »Prošnja« (Ljubljanski zvon 1881, 101—102) ne kaže samo, da se naš avtor pri pesnikovanju nikakor ni mogel otresti umetniško sugestivnih podob in predstav iz tuje pesniške resničnosti, temveč nas celo prepričuje, da so nanj delovali vnani vplivi — tako zunanje oblikovni kot vsebinsko izpovedni — čedalje siloviteje.

Osnovna misel »Prošnje« razodeva npr. podobnost z idejo Jenkove ljubezenske izpovedi »Zakaj me ne ljubiš?« V obeh primerih prosita nesrečna, neuslišana pesnika izvoljenko svojega srca, naj jima izpolni vsaj zadnjo prošnjo. Medtem ko Jenko roti dekle, naj mu pove vzrok, zakaj ga ne ljubi, poje Levec: »izpolni edino to prošnjo mi til / Nikar ne povešaj svojih oči!« Tu pa se Levec srečuje še z osrednjim izpovedno vsebinskim elementom Prešernove »Prošnje«, po kateri je prevzel tudi naslov: Resignirani Prešeren prosi dekle, ki ji ne more več braniti, da se ne bi ozirala po drugih, naj mu vsaj oči odpre in mu dá gledati »njih svit«. In kako je pri Levčevi pesmi? Razen neizvirnih stilizmov,

kot so »bele roke« ali »cvetoča podoba« (pri Prešernu »nje obličje cveteče«), najdemo v njej cele verze, sposojene iz Poezije. Če beremo pri Levcu »... za bele roké te prijel, / na srce pritisnil, goreče objel,« takoj pomislimo npr. na pesem »Judovsko dekle« in na stiha iz nje, ki se glasita: »Za bele jo roké prijel, / na srce stisnil, jo objel.« Itd., itd.

Domnevamo, da se je Levec zavedal številnih tujerodnih elementov v svoji verzifikaciji. Prav spoznanje o oblikovni in celo vsebinski odvisnosti, ki se je nikakor ni mogel rešiti, ga je zelo verjetno najbolj vznemirjalo. Hromilo je njegovo ustvarjalno voljo in krepilo dvom v smiselnost pesnikovanja sploh.

Druga slabost njegovih pesniških poskusov iz študentovskih let je prevelika zgovornost, pravcata dolgoveznost izražanja. Večina lirskih pesmi v Zvonu obsega — kot po neki obveznosti — dvajset, trideset stihov, ne da bi vsebinski razpon ali druge notranje zakonitosti opisanih doživetij oziroma motivov tako širino zahtevale. Razvlečenost izraza je Levec seveda zaman skušal reducirati. V tem pogledu in v tem času pri njem še pogrešamo občutek za pravo mero.

Tretje, kar je Levcu skoraj gotovo prišlo do zavesti in nad čimer se je moral zamisliti, zadeva razvojno črto njegovega pesništva. Od domoljubne in nacionalno politične tematike je v svojih zadnjih stihih, priobčenih v Stritarjevem Zvonu 1870, prešel izključno k izpovedovanju osebnih, zlasti ljubezenskih občutij in razpoloženj. Razvil je torej tak tip pesništva, proti kateremu se je v osemdesetih letih dosledno boril kot urednik naše osrednje literarne revije in kot leposlovni mentor. Kolikor se je negativni odnos do subjektivno lirske poezije pripravljaj. v Levcu že v sedemdesetih letih, kar smemo domnevati, bi utegnil tudi ta činitelj sovplivati pri njegovi preusmeritvi iz pesništva v prozo, v literarno zgodovino in teorije ter praktično uredniško delo.

Ne moremo sicer dokazati, toda z veliko verjetnostjo predpostavljamo, da so vsi navedeni in morda še kateri drugi razlogi pripravljali in pripravili preobrat v Levčevi literarni dejavnosti. Docela nesporno je pri celi stvari le dejstvo, da je Levec leta 1875 prenehal pesniti. Glede na prej povedano mu moramo tako odločitev šteti samo v prid. Z njo je priznal, da poezija ni bila njegova osnovna nadarjenost, da ni bila tista literarna zvrst, v kateri bi bil lahko ustvaril izvirne in trajnejše umetniške vrednote. In če sta za vsestransko razlago in globljo ocenitev literarnih stvaritev, torej za tisto področje literarne kulture, na katero je stopil Levec kmalu potem, ko se je poslovil od verzov, potrebni poleg drugega še brezobzirna odkritost oziroma poštenost do samega sebe in vedno čuječa samokritičnost, potem smo lahko mirni. Ob ravno kar opisani preusmeritvi je Levec dokazal, da mu ni manjkalo niti ene niti druge.

Kajetan Gantar

NA SLEDI ZA HOMERJEM*

Odkar je leta 1795 F. A. Wolf objavil svoja slovita *Prolegomena ad Homerum*, je nastal razkol v vrstah klasičnih filologov. Vera v enega Homerja, vsemogočnega genija, ki je ustvaril Iliado in Odisejo, se je zamajala; zdelo

* Ob knjigi Albert Bates Lord, *The Singer of Tales*. Harvard Studies in Comparative Literature 24. Cambridge, Massachusetts 1960.